

UNIUNEA EUROPEANĂ

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI ȘI
CERCĂȚĂRII
ȘTIINȚIFICE

OIPOSDRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Imperiul Otoman și finanțele Valahiei (1700-1800)

Tutore îndrumător:
Prof.dr. Nicolae Șerban TANAȘOCA

Doctorand:
Damian PANAITESCU

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului “Cultura română și modele culturale europene: cercetare, sincronizare, durabilitate”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/159/1.5/S/136077.

București, 2015

CUPRINS

IMPERIUL OTOMAN ȘI FINANȚELE VALAHIEI (1700-1800)	1
INTRODUCERE	4
CAPITOLUL 1. ISTORIOGRAFIE	6
CAPITOLUL 2. IMPERIUL OTOMAN ȘI PROTEJAREA INTERESELOR FISCALE ALE ȚĂRII ROMÂNEȘTI	15
CAPITOLUL 3. CHELTUIELILE VALAHIEI CĂTRE POARTĂ	28
3.1. PLĂȚI CĂTRE POARTĂ	29
3.2. CUANTUMUL TOTAL AL PLĂȚILOR CĂTRE POARTĂ	33
CAPITOLUL 4. VENITURILE TOTALE ALE VALAHIEI	35
CONCLUZII	38
BIBLIOGRAFIE	39

REZUMAT

În acest proiect științific analizez principalele efecte ale relației dintre Imperiul Otoman, adică centrul de putere al imperiului și Țara Românească, înțeleasă ca o provincie periferică a imperiului, asupra sistemului fiscal al celei din urmă, în secolul al XVIII-lea (dar cu referiri și la secolele XVI-XVII și la începutul secolului al XIX-lea).

În primul capitol discut evoluția istoriografiei cu privire la finanțele publice ale Valahiei. Printre cele mai importante contribuții se numără cercetările și impresiile călătorilor străini din secolul XVIII și începutul secolului al XIX-lea – von Bauer, Sulzer, Carra, Raicevich, Reinhard, Wilkinson etc. – sau ale lui Mihai Cantacuzino și Dionisie Fotino; studiile specializate, de dinainte de 1945, ale lui Iorga, Xenopol, Colescu și Filitti; cercetările lui Berza, Mioc, Columbeanu și Papacostea din perioada comunistă; precum și cercetările mai recente întreprinse de Bogdan Murgescu.

Pentru înțelegerea contextului imperial în care acționau factorii de putere ai Valahiei, sunt esențiale studiile din ultimii ani ai otomaniștilor precum Şevket Pamuk, Metin Coşgel sau Thomas Miceli, care contestă paradigma declinului Imperiului Otoman, punând accentul pe pe diversitatea, flexibilitatea, elasticitatea și adaptabilitatea politicilor otomane, ca factori principali în explicarea continuității imperiului. Relațiile dintre centru de putere și Țara Românească pot fi analizate într-un cadru comparativ al politicilor diferențiale ale puterii imperiale față de fiecare provincie în parte.

În cel de-al doilea capitol analizez modul în care Poarta a încercat să pună în practică principiul protejării supușilor și a potențialului fiscal al Țării Românești. Poarta s-a implicat în mod direct în protejarea și confirmarea nu numai a surselor directe, precum tributul și rechizițiile, dar și a acelorora încredințate domnilor valahi: saline, vămile și taxele plătite pentru pășunatul animalelor în Țara Românească de către supușii otomani din zonele învecinate. Principiul protejării avuției miriei, adică a statului otoman, a fost de asemenea impus ca o responsabilitate majoră a domnilor. Aceștia își riscau poziția în cazul în care tulburau sistemul fiscal. Toate aceste aspecte pot fi privite prin prisma intensificării, în secolul al XVIII-lea, a eforturilor Porții pentru controlul periferiei.

Capitolele 3 și 4 reprezintă încercări de cuantificare a a cheltuielilor către Poartă și, respectiv, ale veniturilor totale ale Țării Românești. În general în secolul al XVIII-lea peste 50% din venituri se duceau către Poartă, oficial și neoficial, către privați. Restul veniturilor era împărțit în principal între administrație și domn. La începutul secolului al XIX-lea, din ce în ce mai mulți bani publici au fost cheltuiți pe salarii și sistemul de poște.

Volumul veniturilor totale ale Țării Românești în secolul al XVIII-lea erau impresionante, mai ales dacă le raportăm la restul Imperiului Otoman: aproximativ 7-11% din valoarea veniturilor totale ale Imperiului (excluzând principatele tributare) la 1750 și 14-24% la 1780. Veniturile totale pe cap de locuitor, exprimate în grame de argint, sunt și mai grăitoare: 9-13 grame argint pe cap de locuitor în 1750 și 6-11 în 1780, la nivel de imperiu; 45 grame în 1750 și 48 în 1780, în Țara Românească.

Per total, în ciuda percepției dominante, a declinului Imperiului Otoman, în secolul al XVIII-lea, putem concluziona că acesta și-a conservat interesele fiscale în Țara Românească. Prin eforturile de a proteja supușii și resursele Valahiei de abuzurile elitelor otomane din zona Dunării și prin politici care presau pe domni să asigure stabilitatea sistemului fiscal, Poarta a contribuit la continuitatea acestui sistem în secolul al XVIII-lea, fără izbucnirea unei revoluții sau a unei revolte majore, în ciuda suprasolicitării fiscale a principatului dunărean.